

Op zoek naar broedende kiekendieven in Haspengouw

Naar aanleiding van het succesvol broeden (of minstens broedpogingen) van blauwe kiekendieven *Circus cyaneus* in de omgeving van Outgaarden sinds enkele jaren, en het toenemend aantal waarnemingen van deze soort in voorjaar en zomer, werd dit jaar in Haspengouw met meer aandacht dan anders naar de soort gezocht. Aangezien er in de regio de laatste jaren ook af en toe broedgevallen waren van bruine kiekendieven *C. aeruginosus* in akkerland, en hierover in de regio weinig gekend is, werd ook uitgekeken naar deze soort.

In dergelijke gebieden behoort ook grauwe kiekendief *C. pygargus* tot de potentiële broedvogels, dus ook waarnemingen van deze soort kregen extra aandacht. Aansluitend hierbij werd op het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) dit voorjaar gestart met diepgaand onderzoek naar blauwe en bruine kiekendieven, en dit in het kader van monitoring en bepaling van de staat van instandhouding van deze soorten die op Bijlage I van de Europese Vogelrichtlijn aangemeld zijn. Een heel “team” van vrijwilligers uit zowel de Werkgroep Grauwe Gors als de Vogelwerkgroep Fruitstreek samen met het INBO stond dit voorjaar klaar om elke broedverdachte kiekendief in het Droog Haspengouw op te sporen. De focus lag hierbij op dat deel van Droog Haspengouw dat als meest geschikt ingeschat werd. Het betreft hier vooral de uitgestrekte leemplateau's die tegen de gewestgrens liggen in de zone tussen Gingelom (in het westen) en Kanne (in het oosten). Hiervoor werd deze regio opgedeeld in deelgebieden, en per deelgebied werd een vrijwilliger gezocht die dat gebied gedurende het broedseizoen enkele malen zou bezoeken/post vatten. Afhankelijk van de waarnemingen kon dan gedurende het seizoen de inspanning herverdeeld worden naar de op dat moment meest interessante gebieden. Er werd dus niet systematisch op bepaalde data of volgens een welbepaalde methodiek gezocht, maar eerder op basis van de mogelijkheden en het aanvoelen van elke medewerker. Op voorhand werd ook doorgegeven welke gedragingen verdacht konden zijn en waar dus extra aandacht aan besteed diende te worden. Via een mailinglijst werd iedereen op de hoogte gehouden van de stand van zaken in elk deelgebied. Hieronder volgt een overzicht van wat deze zoektocht uiteindelijk opgeleverd heeft.

Blauwe kiekendief is een soort die bij ons overwintert in wisselende aantallen. In maart-april trekken de meeste vogels terug naar hun meer noordelijk gelegen broedgebieden. Eenmaal het grootste deel van deze vogels weg is wordt het spannend, en is het uitkijken bij een waarneming van een blauwe kiekendief in potentieel broedgebied. Oorspronkelijk is het een soort die vooral broedt in open natuurlijke gebieden zoals heideterreinen, grote gebieden, ... (Cramp 1980). De laatste jaren echter is de soort – vooral in Frankrijk – ook meer gaan broeden in meer antropogene landschappen, zoals uitgestrekte landbouwgebieden (Millon et al. 2002). Ook de broedgevallen in de omgeving van Outgaarden vonden plaats in landbouwgebied, waarbij de nesten meestal gemaakt werden in vrij kleine bosjes. Met dit in het achterhoofd begon vanaf half maart de zoektocht naar mogelijk broedende blauwe kiekendieven in het zuiden van Limburg. Bovendien werden in het nabije verleden (net) over de taalgrens enkele malen juveniele vogels waargenomen in juli, wat wijst op een broedgeval in de buurt (pers. med. R. Guelinckx).

Begin maart waren er nog redelijk wat blauwe kiekendieven aanwezig op winterlocaties, maar in de loop van de maand werden dit er steeds minder. Meestal ging het ook om solitaire



♂ blauwe kiekendief (R. Erens)

vogels, maar zowel in de omgeving van Gingelom/Montenaken en Rutten/Vreren werden regelmatig minimum twee vogels gezien, waaronder adulte vogels. Vanaf april werden de locaties waar nog blauwe kiekendieven gezien werden duidelijk schaarser, maar waar er nog zaten werden ze nauwgezet gevolgd. De aandacht ging vanaf nu vooral uit naar het gebied tussen Herstappe-Rutten-Vreren-Othée, waar midden april regelmatig drie vogels gezien werden, allen in vrouwtjeskleed. Ook in de omgeving van Montenaken werd gedurende heel de maand regelmatig een adult vrouwtje gezien. Begin mei werd in de omgeving van Rutten/Othée nog steeds dikwijls een adulte vrouw gezien. Bovendien werd aanvankelijk iets zuidelijker, maar later ook op dit plateau enkele malen een adulte man waargenomen. Vanaf nu werden hier ook regelmatig bruine en grauwe kiekendieven gezien. Het zoeken naar broedverdachte kiekendieven leverde tijdens de trekperiode ook vaak andere leuke waarnemingen op, zoals regelmatig zwarte en rode wouwen *Milvus migrans* en *M. milvus*, velduil *Asio flammeus* en een pleisterende morinelplevier *Charadrius morinellus*, maar de topvondst was toch de 2^e kj man steppekiekendief *C. macrourus* die van 6 t.e.m. 10 mei pleisterde tussen Rutten en Othée. De blauwe kiekendieven gedroegen zich – net zoals in Outgaarden – nogal stiekem, met soms dagenlang geen spoor van een vogel, om dan opeens toch weer op te duiken. Ook werd éénmaal een 1^e zomer man waargenomen, wellicht een rondzwervende vogel. Achteraf bekeken is het goed mogelijk dat dit gebied een noordelijke uithoek van een territorium was, en dat de meeste activiteit zich in werkelijkheid iets zuidelijker in Wallonië afspeelde... Ook in Montenaken werd trouwens in mei nog af en toe een adulte vrouw gezien, hier werd echter nooit een man gezien, mogelijk ging het hier om een overzomerende vogel? Ook verschillende bruine kiekendieven leken dit hier en daar te doen, met nagenoeg bij elk bezoek waarnemingen. Maar ook hier helaas nooit signalen die op een broedgeval zouden kunnen wijzen. Begin juni werd ook een grauwe kiekendief met kleurring waargenomen, het bleek te gaan om een vogel die als nestjong geringd werd in Duitsland. Vanaf de tweede week van juni doken ook verschillende ruiende adulte vrouwtjes bruine kiekendief op, wellicht waren dit mislukte broeders van elders die op de plateaus kwamen aansterken alvorens verder naar het zuiden te trekken. De blauwe kiekendieven leken nu helemaal verdwenen, en pas begin augustus waren er weer waarnemingen, van zowel een adulte vrouw, een adulte en 2^e kj man en een mogelijke juveniel...

Hoewel er geen bewijs van broedgevallen van kiekendieven werd gevonden duiden de waarnemingen gedurende het hele voorjaar er wellicht toch op dat er in de buurt, waarschijnlijk ergens over de taalgrens, een territorium van blauwe kiekendief was, waar mogelijk succesvol gebroed is. Iedereen die dit voorjaar meegewerkt heeft, heeft ook veel kunnen bijleren over gedrag en herkenning van alle 4 (!) de Europese soorten kiekendieven, iets wat in de volgende jaren zeker van pas zal komen bij het zoeken naar broedverdachte kiekendieven. Er zijn zeker potenties voor zowel blauwe, bruine als grauwe kiekendief, dus wie weet is het volgend jaar wel prijs...

Referenties

Cramp, S. 1980. Birds of the Western Palearctic. Volume II. Hawks to Bustards. Oxford; Oxford University Press.

Millon, A., Bourrioux, J.-L., Riols, C. & Bretagnolle, V. 2002. Comparative breeding biology of Hen Harrier and Montagu's Harrier: an 8-year study in north-eastern France. Ibis 144: 94-105.